

Til: Forsvarsdepartementet

Oslo, 21. august 2020

Veteranforbundet SIOPS høringsuttalelse ifm høring om endring av forsvarsloven med forskrifter – erstatningsordninger for veteraner og ny lovhjemmel for Forsvarets bistand til andre offentlige myndigheter enn politiet

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Det henvises til høringsnotat utsendt av Forsvarsdepartementet (FD) 2. juli 2020 med ref 2020/883-3/FD V 3/FRI, med høringsfrist 1. september. Veteranforbundet SIOPS – skadde i internasjonale operasjoner fremmer i det etterfølgende sine høringsuttalelser, men innledningsvis ønsker vi å ytre våre prinsipielle syn i prosessen.

SIOPS hilser velkommen de tre forslagene til endringer i erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner fra internasjonale operasjoner, ved at det foreslås å innføre en klageordning for saker om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55, å flytte sekretariatet fra den eksisterende klagenemnda for kompensasjon og billighetserstatning fra FD til Statens sivilrettsforvaltning, samt å innføre betegnelsen «intopserstatning». Forslagene ble inntatt i Meld. St. 15 (2019 – 2020) *Også vi når det blir krevet - Veteraner i vår tid*, som ble fremmet for Stortinget våren 2020. Forslagene har sitt opphav etter anbefalinger fra en ekstern arbeidsgruppe som 14. januar 2020 fremla rapport etter gjennomgang og vurdering av erstatnings- og kompensasjonsordningene.

Veteraner fra internasjonale operasjoner representerer et tverrsnitt av befolkningen, men med helt unike erfaringer. Mange veteraner har opplevd ekstreme belastninger, ofte over lang tid. De er sendt ut av Stortinget og regjeringen med oppgave om å ivareta Norges internasjonale forpliktelser, og å trygge vår og andres sikkerhet i krigs- og konfliktsoner utenfor Norges grenser. Over 100 000 norske kvinner og menn har etter andre verdenskrig deltatt i internasjonale operasjoner i over 40 land, i fire verdensdeler – i over 100 forskjellige operasjoner.

Soldatyrket er ikke ufarlig, og alle som reiser ut vet at det innebærer en risiko. De veteranene som kommer hjem med fysiske eller psykiske skader, eller utvikler senskader etter endt tjeneste i internasjonale operasjoner, må derfor være sikre på at de blir ivaretatt på en best mulig måte – også hvis de får psykiske skader, og i verste fall blir stående utenfor arbeidslivet..

Gjennom et målrettet arbeid med å bedre livssituasjonen til skadde veteraner, har Veteranforbundet SIOPS tatt på seg oppgaven med å fremme deres interesser. SIOPS er den eneste veteranorganisasjonen som utelukkende arbeider for å bedre vilkårene for våre skadde veteraner, og vi fremmer deres røst. Vår målsetting er at de som blir skadet, enten fysisk eller psykisk som følge av tjenesten i internasjonale operasjoner, skal få et godt behandlingstilbud og trygge økonomiske rammer.

1.2 Ekstern arbeidsgruppe som gjennomgikk erstatnings- og kompensasjonsreglene i 2019 - 2020

Veteranforbundet SIOPS var engasjert i arbeidsgruppen som er omtalt i høringsnotatets pkt 2.3.1, og SIOPS sin representant deltok svært aktivt med en rekke viktige innspill på vegne av våre skadde veteraner. Den eksterne arbeidsgruppen skulle bl.a. gjennomgå de allerede eksisterende erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner, og vurdere om disse fungerer etter intensjonen, herunder å vurdere behovet for å gjøre endringer i dagens erstatnings- og kompensasjonsordninger, med en konkretisering av forslag til endringer.

SIOPS var, og er fortsatt svært kritiske til begrensningen i mandatet til den eksterne arbeidsgruppen om at eventuelle forslag til endringer i dagens regelverk ikke må innebære en merkostnad for staten. SIOPS sitt syn er at staten har et soleklart ansvar for å påta seg de økonomiske belastninger som er nødvendige, for å sikre at skadde veteraner får den oppfølging fra samfunnet som er nødvendig når skader inntreffer. Å ta vare på sine kvinner og menn, gjelder ikke minst når noen blir skadet.

SIOPS mener derfor at dette forholdet resulterte i at gode forslag til forbedringer av regelverket ikke fikk nødvendig støtte i arbeidsgruppen, fordi myndighetenes representanter hadde forankring i restriksjonen om at «endringer ikke skulle medføre en merkostnad for staten». Både SIOPS og SIOPS sin representant i arbeidsgruppen ga klart uttrykk for at vi ikke støttet den økonomiske begrensningen i mandatet. De økonomiske hensyn som ble tatt i arbeidsgruppen, kommer klart til uttrykk i arbeidsgruppens rapport pkt 8 på s 107-108, hvor det innledningsvis står følgende:

«Arbeidsgruppen har merket seg mandatets begrensning i at det ikke skulle legges opp til større kostnader for staten. Arbeidsgruppen har derfor til enhver tid sett hen til at ikke det foreslås kostnadsdrivende endringer. Hoveddelen av Arbeidsgruppens forslag gjelder endringer til styrking av veteranenes rettsikkerhet. Det er i første rekke tale om endringer vedrørende foreldelsesreglene og ulike ekstra prosedyrer for å forbedre veteranenes prosessuelle garantier. Det kan generelt være vanskelig å beregne merkostnader forbundet med slike tiltak. For noen av tiltakene kan det likevel med rimelig sikkerhet antas at de vil føre til økte kostnader for staten.»

1.3 Ny veteranmelding – Meld. St. 15 (2019-2020)

Ny Veteranmelding, Meld. St. 15 (2019-2020), skal behandles på Stortinget i høst. Veteranmeldingen følger i svært liten grad opp de mange gode forslagene fra den eksterne arbeidsgruppen. At kun tre av forslagene sendes på høring som omtalt i høringsnotatets pkt 2.3.1, er bekymringsfullt og skuffende sett fra vår side. Regjeringen hadde en god mulighet til å ta inn mange flere av forslagene fra arbeidsgruppen, men FD skriver i siste avsnitt i høringsnotatet på s 6-7 at:

«De øvrige forslagene fra arbeidsgruppen mener Forsvarsdepartementet at det er behov for å vurdere nærmere i departementet før man eventuelt går videre med dem. Disse sendes derfor ikke på høring i denne omgang. Dette gjelder forslag om å samle regelverket i en egen forskrift hjemlet i forsvarsloven § 55, forslag om en gunstig særregel om starttidspunktet for foreldelsesfristen i saker etter forsvarsloven § 55, og forslag om å gi forvaltningsloven anvendelse på saker etter forsvarsloven § 55.

Gruppen foreslår også enkelte regler til styrking av kontradiksjonen i saksbehandlingen, i tillegg til regler om styrking av veteranenes rettsikkerhet i forbindelse med bruk av sakkyndige utredninger. Det foreslås videre enkelte tiltak for å begrense advokatutgiftene i sakene. Gruppen foreslår videre at det gis adgang for domstolene til å foreta full realitetsprøving og treffe nye avgjørelser i sakene. Det ble også foreslått at erstatning etter forsvarsloven for fremtiden skal utgå fra kap. 471 post. 71 på

statsbudsjettet, for å markere sivilsamfunnets ansvar, mens utbetalinger etter den særskilte kompensasjonsordningen utgår fra kap. 1792 Norske styrker i utlandet. Til sist ble en endring i de materielle vilkårene i kompensasjonsforskriften foreslått, for å samsvare bedre med utviklingen i praksis.»

Arbeidsgruppen leverte som nevnt sin innstilling til FD den 14. januar 2020. Det er derfor svært skuffende at regjeringen ikke kommer med tydeligere indikasjoner på hvilket standpunkt de har i disse viktige spørsmålene såpass lang tid i etterkant av offentliggjøring av rapporten. SIOPS kan vanskelig se at det ligger annet enn økonomiske hensyn bak dette, og som resulterer i at myndighetene er reserverte i sine syn.

1.4 Representantforslag fra Rødt: Dokument 8-forslag for å styrke veteraners rettigheter

Grunnet myndighetenes manglende oppfølging av forslagene fra den eksterne arbeidsgruppen, fremmet stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes fra Rødt 5. mai 2020 et eget representantforslag 101 S (2019-2020) om å sikre rettmessig erstatning for norske veteraner med psykiske skader. Dette er et svært viktig representantforslag sett fra SIOPS sin side, og det reflekterer de viktigste forslagene fra den eksterne arbeidsgruppen som myndighetene p.t. ikke har tatt videre til behandling verken i Meld. St. 15 (2019 – 2020) eller i høringsnotatet av 2. juli 2020.

Representantforslaget foreslår (hele representantforslaget kan leses [her](#)):

- Stortinget ber regjeringen regelfeste at veteraner med krav på erstatning for psykiske belastningsskader fra utenlandsoperasjoner ikke rammes av foreldelse før tidligst 3 år etter vedtak om uføretrygd og innvilget yrkesskade begrunnet i psykisk belastningsskade. Endringen gjøres gjeldende med tilbakevirkende kraft, slik at den også omfatter veteraner skadd før 2010 og slik at veteraner som allerede har blitt nektet erstatning på bakgrunn av foreldelse får anledning til å søke på nytt
- Stortinget ber regjeringen sikre at den ytre tyveårsfristen for foreldelse ikke benyttes for å nekte erstatning til veteraner som ellers oppfyller vilkårene for erstatning.
- Stortinget ber regjeringen sikre at dagens ordning for finansiering av juridisk hjelp for veteraner, herunder advokatbistand og reiseutgifter, opprettholdes.
- Stortinget ber regjeringen gjennomgå saker om erstatning for veteraner fra SPK og klagenemda for å identifisere om praksis er i strid med gjeldende rett og sikre gjenopptakelse av alle saker der vedtak fra SPK og/eller klagenemda kan være i strid med gjeldende rett.
- Stortinget ber regjeringen sikre at spesialisterklæringen ikke settes til side av Statens pensjonskasse eller erstatningsordningenes klageorgan, uten at erklæringen først sendes tilbake til den aktuelle spesialisten for en kommentar eller tilleggserklæring. Dersom Statens pensjonskasse eller klageorganet mener at erklæringen fortsatt ikke er tilfredsstillende, må det hentes inn en ny medisinsk vurdering.

For SIOPS er det viktig å synliggjøre disse forslagene i denne høringsrunden. Det er en helhet som ligger til grunn i forslagene fra den eksterne arbeidsgruppen, men dette kommer ikke tydelig nok frem verken i Meld. St. 15 (2019 – 2020) eller i høringsnotatet av 2. juli 2020. Disse to dokumentene sett i sammenheng med representantforslaget fra Rødt, gir et bredere og mer korrekt bilde av de forslagene som nå ligger på bordet til behandling i Stortinget i høst, og som SIOPS er svært opptatt av.

SIOPS håper derfor på en tverrpolitisk støtte til representantforslaget til Rødt, og til forslagene i høringsnotatet 2. juli 2020 som kommenteres videre nedenfor.

2. Kommentarer til de foreslåtte endringer i reglene om erstatning for veteraner fra internasjonale operasjoner

2.1 Forslag om etablering av en klageordning for saker om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55

Veteranforbundet SIOPS har over flere år satt fokus på urimeligheten ved at det er ulike regelverk for ulike skadetidspunkt, og som gir et kunstig og urettferdig skille ved 2010 for klageadgang ved avslag fra Statens Pensjonskasse.

De som har tjenestegjort i tidsrommet 1. januar 1978 – 31. desember 2009, og som har blitt psykisk skadet som følge av tjenesten, kan søke erstatning gjennom ordningen regulert i forskrift om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner. Den særskilte kompensasjonsordningen inneholder en bestemmelse om at avslag som fattes av Statens Pensjonskasse, kan påklages til særskilt nemnd. Dette er kostnadsfritt for veteranen, og nødvendige og rimelige advokatutgifter dekkes av staten.

Forsvarsloven § 55 uttrykker eksplisitt at skadde veteraner som har tjenestegjort etter 31. desember 2009 ikke kan påklage avslag på erstatning. Gruppen veteraner som rammes av denne bestemmelsen er i hovedsak våre yngre veteraner. Mangelen på klageadgang kan få betydelige konsekvenser for den enkelte veteran og deres familie. Den eneste muligheten etter et eventuelt avslag på erstatning er å stevne staten for retten. Veteranen har da ingen rett til å få dekket advokatutgifter og risikerer å sitte igjen med utgifter på flere hundretusen kroner til både egen advokat og til statens advokat. Dette er en stor og belastende usikkerhetsfaktor for mange veteraner.

SIOPS tok denne problemstillingen opp første gang allerede høsten 2017 under budsjettøringen i utenriks- og forsvarskomiteen. SIOPS, Befalens Fellesorganisasjon, Norges Offisersforbund, Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner, NTL Forsvaret og Parat Forsvaret tok videre i fellesskap til orde våren 2018 for at mangelen på klageadgang representerte en betydelig svekkelse av rettsikkerheten for de yngre veteranene, og at dette var en dypt urettferdig løsning. En ordning med en uavhengig klagenemnd med kompetanse har beviselig gitt våre veteraner en rettssikkerhetsgaranti. Organisasjonene mente det vil være til beste både for veteraner og staten at ordningen med en uavhengig klagenemnd med god kompetanse ble videreført også for de som ble skadet etter 31. desember 2009.

SIOPS er derfor glad for at Stortingets anmodningsvedtak av 27. november 2018 om at det skal innføres en klageordning for veteraner som har pådratt seg psykiske skader som følge av tjenestegjøring i internasjonale operasjoner etter 31. desember 2009. Dette sikrer en likebehandling med veteraner som har tjenestegjort før dette tidspunktet.

SIOPS støtter derfor forslagene i høringsnotatet og med FD's vurderinger og kommentarer om:

- At det skal etableres en klageadgang for saker om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55, i tråd med forslag fra arbeidsgruppen og Meld. St. 15 (2019-2020), for å sikre likebehandling av våre skadde veteraner – som beskrevet i ny § 55 første ledd på s 21

- Å innlemme klagesakene om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55 i virkeområdet til den eksisterende klagenemnda for å sikre kompetanse og likebehandling i klagesaksbehandlingen
- At de to nevnte endringene over innføres ved at det tilføyes et nytt punktum i forsvarsloven § 55 første ledd om en slik klageadgang som foreslått i ny § 1 i høringsnotatets pkt 7 – III på s 22-23. I tillegg til at det tilføyes et nytt punktum i forsvarstilsattforskriften § 43 ref høringsnotatets pkt 7 – IV s 23, og en ny bokstav c i klagenemndforskriften § 1 ref høringsnotatets pkt 7 – III s 23.
- At nemnda videreføres med sin nåværende sammensetning, i tråd med arbeidsgruppens anbefaling. Videre at fungeringsperioden for leder og varaleder i klagenemnda utvides fra to til tre år, og fungeringsperioden for øvrige medlemmer og varamedlemmer utvides fra tre til fire år, som foreslått i ny § 6, ny § 8 annet ledd og ny § 10 sjette ledd i klagenemndforskriften ref høringsnotatets pkt 7 – III s 23.

SIOPS vil sterkt understreke viktigheten av at det haster med å få på plass selve klageadgangen for de veteraner som er skadet etter 31. desember 2009. Det har rammet flere veteraner hardt. De har fått livet sitt satt på vent. SIOPS henviser her til møte med FD 18. juni 2020, hvor vi tok opp temaet og med ønske om at klageadgangen kommer på plass fra **1. januar 2021**, forutsatt at den godkjennes i behandlingen på Stortinget i høst. FD mente i møtet at dette burde være mulig, og FD så ikke noen klare grunner til at det ikke skulle bli gjennomførbart.

SIOPS mener i tillegg at det nå bør regelfestes at forvaltningslovens bestemmelser skal komme til anvendelse også for saker etter forsvarsloven § 55. SPK som førsteinstans synes i praksis å følge forvaltningslovens bestemmelser også for disse sakene, i tillegg til at dette vil innebære en rettssikkerhetsgaranti også for behandlingen av klagesakene. At det nå foreslås å etablere en klageordning i den allerede eksisterende Klagenemnda, tilsier at også forvaltningslovens bestemmelser bør komme til anvendelse fullt ut. Dette sikrer også en likebehandling med de tidligere sakene.

2.2 Forslag om overføring av sekretariat for klagenemnda fra FD til Statens sivilrettsforvaltning (SRF)

Arbeidsgruppen mente at flytting av sekretariatet fra FD til SRF kan bidra til å markere sivilsamfunnets ansvar for de skadde veteranene. Videre mener SIOPS også at den foreslåtte flyttingen av sekretariatet er viktig av hensyn til habilitet og troverdighet for sekretariatets arbeid i forbindelse med veteransaker.

SIOPS støtter derfor forslaget i høringsnotat pkt 2.4.1.3 om å overføre sekretariatet for klagenemnda fra FD til SRF. Videre støttes at endringen gjennomføres ved endring i klagenemndforskriften § 7, og som beskrevet i ny § 7 i høringsnotatets pkt 7- III på side 23.

SIOPS vil også understreke vår enighet med FD om at vi ikke støtter at det forskriftshjemles en delegasjonsadgang til sekretariatet til å behandle saker «hvor det ikke er tvil om utfallet». SIOPS tiltrer begrunnelsen for dette synet i høringsnotatet. I tillegg påpeker vi at det er stor forskjell mellom mange voldsoffererstatningssaker og saker om Stortingets rettferdsvederlagssaker på den ene siden, og på den andre siden saker om erstatning til veteraner. Veteransakene innebærer som oftest blant annet kompliserte erstatningsrettslige årsaksvurderinger, og det er da ikke forsvarlig å delegere disse sakene til sekretariatet.

2.3 Forslag om innføring av betegnelsen «intopserstatning»

SIOPS mener på prinsipielt grunnlag at navnet på erstatningsordningene bør være «**krigsskade-**

erstatning». Dette har SIOPS sin representant i den eksterne arbeidsgruppen utførlig nedført i sine særmerknader til arbeidsgruppens rapport pkt 7 – Spørsmålet om navneendring på s 103 – 106. SIOPS mener det er mange gode grunner til å kalle erstatningsordningene for «krigsskadeerstatning», ikke minst for å være ærlige og tydelige på at våre soldater blir skadet som følge av krigshandlinger. Men, SIOPS var alene i mindretall om å mene dette i arbeidsgruppen, og vi tar det til etterretning.

Subsidiært støtter derfor SIOPS at navnet på erstatningsordningene endres til «**intopserstatning**», dersom det ikke er støtte for at begrepet «**krigsskadeerstatning**» skal benyttes. Selv om begrepet «**intopserstatning**» ikke i tilstrekkelig grad viser at veteranen har blitt skadet som følge av krigshandlinger, anses det stort sett likevel for å være dekkende for skaden som veteranen er påført under internasjonale operasjoner, og – det er vesentlig bedre navn på erstatningsordningen enn dagens.

SIOPS støtter derfor også de foreslåtte endringene i paragrafer til aktuelle lov- og forskriftsendringer for å reflektere navneendringen.

2.4 Forslag om rett til etteroppgjør etter ordningen del II (65 G)

SIOPS støtter forslaget i høringsnotatet pkt 2.4.2, ved at det foreslås en tilføyelse i kompensasjonsforskriftens § 8 for å utvide begrensningen i samlet kompensasjon til 65 G i saker etter ordningen del II.

SIOPS støtter dermed også ordlyden i ny § 8 andre ledd i kompensasjonsforskriften som angitt på s 22 i høringsnotatet.

2.5 Forslag om mindre oppdateringer i forskriftstekst

SIOPS støtter at henvisning i forskrift om klagenemnda § 1 litra b endres slik at den viser til forsvarstilsatteforskriften kapittel 10 som beskrevet i høringsnotatet pkt 2.4.3 andre avsnitt.

SIOPS støtter også at henvisning i kompensasjonsforskriften § 4a endres slik at den viser til forsvarsloven § 55 som beskrevet i høringsnotatet pkt 2.4.3 tredje avsnitt.

2.6 Kommentarer til oppdatering av henvisninger i forsvarsloven

SIOPS støtter behovet for oppdatering av henvisninger i forsvarsloven, som anført og begrunnet i høringsnotatet pkt 4.

2.7 Kommentarer til endringer i vedlegg A til forsvarstilsatteforskriften

SIOPS har ingen kommentarer til høringsnotatets pkt 5 – om nye stillingskoder som foreslås inntatt i vedlegg A til forsvarstilsatteforskriften.

2.8 Kommentarer til de administrative og økonomiske konsekvenser

SIOPS har ingen kommentarer til høringsnotatets pkt 6 – om de anførte administrative og økonomiske konsekvenser.

2.9 Kommentarer til oversikt over endringsforslagene

SIOPS har ingen ytterligere kommentarer til de konkrete foreslåtte endringer til paragrafer til lov- og forskriftsendringer i reglene om erstatning for veteraner fra internasjonale operasjoner, og som er opplistet i høringsnotatets pkt 7 – Oversikt over endringsforslagene.

3 Kommentarer til forslag til ny forskriftshjemmel i forsvarsloven om Forsvarets bistand til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører

Det henvises til høringsnotatets pkt 3 om forslag til ny forskriftshjemmel i forsvarsloven om Forsvarets bistand til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører.

SIOPS har ingen kommentarer til dette saksområdet da det faller utenfor virkeområdet til vårt veteranforbund jfr. våre vedtekter.

4 Avslutning og oppsummering

SIOPS støtter med sine kommentarer i dette høringsinnspill, de tre forslagene til endringer i erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner fra internasjonale operasjoner, ved at det foreslås;

- å innføre en klageordning for saker om psykiske belastningsskader etter forsvarsloven § 55
- å flytte sekretariatet fra den eksisterende klagenemnda for kompensasjon og billighetserstatning fra FD til statens sivilrettsforvaltning
- å innføre betegnelsen «intopserstatning».

SIOPS vil sterkt understreke viktigheten av at det haster med å få på plass selve klageadgangen for de veteraner som er skadet etter 2010. SIOPS har klare forventninger om at dette kommer på plass med virkning fra 1. januar 2021.

Med hilsen

Øystein K. Wemberg
Generalsekretær

Arne Ørum
Rådgiver

Marie G. Rolandsen
Rådgiver